

Dosmrtna pljačka

Blog

Posted by:

Objavljeno: 2009/1/20 12:43:47

Naš Zakon o obveznim odnosima poznanje dvije vrste ugovora o uzdržavanju: doživotno i dosmrtno. Na prvi pogled, i jedno i drugo čini vam se isto. Da li nekoga uzdržavali doživotno ili dosmrtno, sasvim svejedno. Ili ipak nije tako?

Naravno da nije. Kod ugovora o doživotnom uzdržavanju, imovina osobe koja će biti uzdržavana u vlasništvu osobe koja će uzdržavanje vršiti, prelazi tek nakon smrti uzdržavane osobe.

Kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju, sva imovina u vlasništvo uzdržavane osobe prelazi u vlasništvo osobe koja će uzdržavanje vršiti ODMAH po potpisu ugovora.

Unatrag dva mjeseca mediji su iznosili niz primjera krađe, pljački i prijevara učenjenih „po slovu zakona“ a na temelju ugovora o dosmrtnom uzdržavanju.

Zbog toga sam podnio prijedlog za izmjene Zakona o obveznim odnosima kojima bi se iz Zakona izbrisale sve odredbe o ugovorima o dosmrtnom uzdržavanju čime bi se institut dosmrtnog uzdržavanja ukinuo.

Zakon o obveznim odnosima donesen je u 04. ožujka 2005. godine a njegove izmjene i dopune početkom 2008. U postupku donošenja tog zakona, rasprave u nadležnim odborima i Hrvatskom saboru ukazano je na negativne posljedice koje mogu proizvesti, a u praksi i proizlaze, iz primjene članaka koji govore o ugovoru o dosmrtnom uzdržavanju.

Konkretno, riječ je o činjenici da su brojne, mahom starije osobe, primjenom ovih odredaba Zakona bezočno prevarene i da im je praktično oteta jedina imovina koju su imali, najčešće nekretnina, kuća, odnosno stan u kojem su živjeli. Svakodnevno se u javnosti pojavljuju novi, sve drskiji, slučajevi zlorabe ovog dijela zakona, u što su se naši građani mogli uvjeriti kroz napise u medijima i televizijske priloge, gdje su izneseni konkretni primjeri. U posljednjih par primjera više se i ne radi samo o otimačini imovine bespomoćnih staraca. To je vjerojatno prethodno obavljeno. Radi se o osnivanju ubožnica u kakve su siromašne starice i starce smještali početkom prošlog stoljeća da u njima provedu posljednje dane. U to vrijeme na račun države ili bogatog pokrovitelja. Danas ti ljudi ugovorom o dosmrtnom uzdržavanju svoju mirovinu prepisu na uzdržavatelja i prepuste mu se na milost i nemilost. Ovo drugo, u pravilu.

Ti i prethodni slučajevi pokazali su da se ne radi samo o šteti koju su pretrpili primatelji uzdržavanja (a koji, da stvar bude još i gora, uzdržavanje nisu ni dobili), već i o tome da se upitnim čini funkcioniranje cjelokupnog sustava obveznih odnosa, koji, ovakav kakav jeste, omogućava takvu zlorabu i pljačku, a djelomice ju i potiče. A upravo taj sustav bi trebao najbolje pokazati koju razinu sigurnosti država jamči svojim građanima. Ako u tom sustavu postoji instrument (a ugovor o dosmrtnom uzdržavanju jest takav instrument) koji ne samo da omogućava da najslabiji i oni kojima je pomoć najpotrebnija ne budu zaštićeni, već i poziva otvorenošću implikacija i nedorečenostima izraza, na zlorabu na štetu onih najmanje zaštićenih, u ovom slučaju starijih građana, onda se postavlja pitanje oportuniteti takvog sustava. Koliko god ga mi unapređivali, ako ne štiti one koji se

sami teško mogu zaštititi, taj je sustav nevaljao i treba ga mijenjati.

Najgora stvar je nemoć države da zaštiti svoje građane, napose one starije i nemoćne, koji su najlakša meta onih koji zlouporabljavaju ove odredbe zakona. Štoviše država ne može jamčiti ni zaštitu, ni progon odgovornih, a kamoli naknadu štete ili povrat u prijašnje stanje. Od brojnih slučaja individualnih prevara o kojima se svakodnevno piše u novinama, do eklatantnog primjera kuhara Mije iz Brezovice, koji je usprkos činjenici da je osumnjičen za različita kaznena djela na štetu djece i maloljetnika, praktično neometano vodio „starički dom“ u kojem su „starijenci“ živjeli bez elementarnih ljudskih uvjeta, pri čemu su bili sustavno zanemarivani i nagovarani da potpišu štetne ugovore o uzdržavanju.

Na poslijetku, potrebno je u praksi preispitati ulogu i način djelovanja javnih bilježnika, koje zakon obvezuje da potpisnicima ovakvih ugovora pročitaju predmetni ugovor u cijelosti, a zatim pažljivo objasne što taj ugovor znači i koje sve obveze iz njega proizlaze, te ukažu na potencijalne nepravilnosti ili mogućnosti zlouporabe. Na žalost, zanemariv je broj javnih bilježnika koji ovo doista i rade. Naravno, isto se tiče i tijela socijalne skrbi, koja se pojavljuju tek kad se ovakvi „slučajevi“ pojave u medijima, umjesto da se preventivno pobrinu da do polganog umiranja u nezagrijanim „domovima“ koji su do jučer bili štale, ne dođe.

Kako god, sve uključene strane – odvjetnici koji sklapaju ugovore, javni bilježnici koji ih ovjeravaju, davatelji uzdržavanja koji od gospodarskih zgrada u svom seoskom dvorištu rade smještajne kapacitete, socijalna služba koja se uključuje kad ih pozovu novinari, dakle svi se opravdavaju postojanjem odredbi u Zakonu o obveznim odnosima koji omogućavaju ovakva događanja. Isto su to pred dvije godine činile ekipe koje su otimala starijima stanove po Zagrebu, na što se, nažalost, zaboravilo. Kad je tomu tako, a jeste, predlažem da se spomenute odredbe koje definiraju tzv. «dosmrtno uzdržavanje» brišu iz Zakona o obveznim odnosima. Ovakav prijedlog posebice je opravdan jer u tekstu Zakona postoji ugovor o darovanju bez prave predaje stvari, ugovor o darovanju s nametom, a i svi ostali članci od članka 479 do 491 pokrivaju slične potrebe. Iako se ne radi o istoj vrsti pravnog posla (darovanje je besplatan pravni posao i ne zahtijeva protučinidbu) i ovi ugovori mogu ponuditi rješenja u određenom broju situacija. Zakon također poznaje instituciju ugovora o doživotnom uzdržavanju, koji pokriva slične situacije. Promjenama u tom dijelu zakona mogao je spriječiti nastanak štete davatelju uzdržavanja, a bez opasnosti da dođe do zlouporabe na štetu primatelja uzdržavanja. Donošenjem ovog prijedloga zakona riješile bi se mnoge problematične situacije do kojih je dolazilo i još uvijek dolazi, zbog primjene spomenutih odredbi. Time bi se i čitav sustav uzdržavanja učinio transparentnijim, te se pružila učinkovitija zaštita starijim osobama kojima je uzdržavanje potrebno.